

DOI: [10.32702/2307-2105-2022.2.5](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.5)

УДК 321.022.1

*М. О. Науменко,
доктор філософії, професор кафедри менеджменту та військового господарства,
Національна академія Національної гвардії України
ORCID ID: 0000-0002-1974-2341*

АНТИКОРУПЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАКУПІВЕЛЬ ТОВАРІВ, РОБІТ ТА ПОСЛУГ ДЛЯ ПОТРЕБ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

*M. Naumenko
PhD, Professor of the Department of Management and the military economy,
National Academy of the National Guard of Ukraine*

ANTI-CORRUPTION COMPONENT OF THE PROCESS OF ORGANIZATION OF PROCUREMENT OF GOODS, WORKS AND SERVICES FOR THE NEEDS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

У даній статті подано розробку методики дослідження антикорупційної складової процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України. У якості наукової новизни отриманих результатів виступає розробка теоретико-методологічних засад щодо організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України. В даній роботі розглядаються ключові характеристики державних закупівель товарів, робіт та послуг з метою задоволення потреб Національної гвардії України як об'єкта управління. В статті систематизовані основні складові антикорупційного моніторингу процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин. Кількість та вартість контрактів у даній роботі пропонується вважати найбільш загальними показниками оцінки якості державних закупівель для військових частин Національної гвардії України. Кількісна і вартісна компоненти процесу організації закупівель пропонуються обов'язково розглядати у тісному взаємозв'язку. В даній статті акцентується увага на тому, що закупівлі є вкрай складним та багатоаспектним об'єктом дослідження і тому характеризуються безліччю найрізноманітніших індикаторів. Описані основні обставини, які обумовлюють вибір та включення до складу тих чи інших систем закупівель. У статті систематизовано узагальнення різних підходів, що існують у зарубіжній та вітчизняній логістичній практиці, та запропоновано найбільш ключові розділи системи показників оцінки державних закупівель. В даному дослідженні доведено доцільність проведеного угруповання показників оцінки державних закупівель для потреб військових частин Національної гвардії України. Запропоновано основні показники ефективності організації держзакупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України. Систематизовано проблеми, пов'язані з удосконаленням регламентації державних закупівель для військових частин Національної гвардії України. У статті розглянуто практичні аспекти труднощів постійного вдосконалення інформаційної бази та системи показників статистики державних закупівель. Практичне значення отриманих результатів полягає в формуванні відповідних

рекомендації командуванню військових частин стосовно організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

This article presents the development of methods for studying the anti-corruption component of the process of organizing procurement of goods, works and services for the needs of the National Guard of Ukraine. The scientific novelty of the obtained results is the development of theoretical and methodological principles for the organization of procurement of goods, works and services for the needs of the National Guard of Ukraine. This paper considers the key characteristics of public procurement of goods, works and services to meet the needs of the National Guard of Ukraine as an object of management. The article systematizes the main components of anti-corruption monitoring of the process of organizing procurement of goods, works and services for the needs of military units. The number and value of contracts in this paper is proposed to be considered the most common indicators of assessing the quality of public procurement for military units of the National Guard of Ukraine. Quantitative and cost components of the procurement process are proposed to be considered in close connection. This article emphasizes that procurement is an extremely complex and multifaceted object of study and is therefore characterized by many different indicators. The main circumstances that determine the choice and inclusion in the procurement systems are described. The article systematizes the generalization of different approaches that exist in foreign and domestic logistics practice, and proposes the most key sections of the system of indicators for evaluating public procurement. This study proves the expediency of grouping the indicators of public procurement evaluation for the needs of military units of the National Guard of Ukraine. The main indicators of efficiency of the organization of public procurement of goods, works and services for the needs of military units of the National Guard of Ukraine are offered. Problems related to improving the regulation of public procurement for military units of the National Guard of Ukraine are systematized. The article considers the practical aspects of the difficulties of continuous improvement of the information base and the system of indicators of public procurement statistics. Information support of the procurement system allows on the basis of data collection, processing and analysis to get an idea of the real situation in the public procurement sector and implement mechanisms to ensure conditions and transparency of procurement for public needs of the National Guard of Ukraine. The practical significance of the results obtained is the formation of appropriate recommendations to the command of military units regarding the organization of procurement of goods, works and services for the needs of the National Guard of Ukraine.

Ключові слова: державні закупівлі; корупційна складова; командування; військові частини; інформаційне забезпечення; показники; управлінські рішення.

Keywords: public procurement; corruption component; command; military units; information support; indicators; management decisions.

Постановка проблеми. Система державних закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України (НГУ) є сектором із досить високим потенційним рівнем корупційної складової, що є загрозою національній та економічній безпеці нашої держави. Враховуючи такі обставини, виникає гостра необхідність антикорупційного моніторингу державних закупівель товарів, робіт та послуг для НГУ як ключової складової цілісного механізму реалізації ефективної державної політики у сфері закупівельної діяльності. Вирішення цього завдання має бути забезпечене за рахунок розвитку системи інформаційного забезпечення, що дозволяє на основі збору, обробки та аналізу даних, отримувати уявлення про реальне становище у секторі держзакупівель та реалізувати механізми забезпечення умов та прозорості закупівель для державних потреб.

З урахуванням суттєвості проявів корупційної спрямованості у сфері державних закупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин НГУ слід розглядати антикорупційний моніторинг як механізм підвищення ефективності управління в даному секторі економіки, що забезпечує аналіз ситуації та ризиків у контрактній системі з метою досягнення достатньої прозорості державних закупівель.

Саме тому з метою підвищення економічної безпеки системи державних закупівель актуального значення набуває наукова та практична проблематика дослідження антикорупційної складової процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові статті [1-4] містять аналіз і систематизацію основних аспектів методичного забезпечення оцінки ефективності логістичних процесів закупівель для військових частин Національної гвардії України. У дослідженнях [5-7] розглядаються загальні особливості покращання та оптимізації структури інформаційного забезпечення організації закупівель товарів, робіт та послуг. Ключові напрямки оптимізації процесів управління інформаційними потоками процесів закупівель товарів, робіт та послуг викладені в наукових працях [8, 9]. Педагогічні аспекти у вигляді формування компетентностей офіцерів Національної гвардії України щодо управління процесів закупівель товарів, робіт та послуг розглянута в роботі [10].

В той же час на сьогодні в спеціалізованій літературі відсутній методичний підхід стосовно дослідження антикорупційної складової процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка методики дослідження антикорупційної складової процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу.

Для державних закупівель товарів, робіт та послуг з метою задоволення потреб Національної гвардії України як об'єкта управління слід виділити такі характеристики:

об'єктивність (як ключову характеристику, що дозволяє розглядати та оцінювати реальний стан закупівельної діяльності);

безперервність (як пріоритетну характеристику процесу закупівель, що постійно розвивається, незалежно від змін нормативно-правових актів);

цілеспрямованість (як фактичну характеристику, орієнтовану досягнення певних цілей задоволення державних потреб);

мінливість (як динамічну характеристику, пов'язану з необхідністю систематичного уточнення обґрунтованості потреб у конкретній закупівлі);

неоднорідність (як структурну характеристику, орієнтовану на багатоаспектний характер та різні за змістом етапи закупівель для державних потреб).

Основними складовими антикорупційного моніторингу процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України є:

- Ідентифікація об'єктів моніторингу, тобто корупційних проявів відповідно до антикорупційного законодавства системі державних закупівель з боку замовників та потенційних виконавців;

- визначення корупціогенних факторів та корупційних сигналів як джерел корупційних проявів у сфері державних закупівель;

- Збір даних як процес формування масиву достовірної інформації про державні закупівлі, включаючи об'єкти антикорупційного моніторингу та умови закупівельної діяльності;

- спостереження як процес стеження за проявом корупціогенних факторів на основі системи інформаційного забезпечення, сформованого на основі збору даних;

- аналіз як процес обробки даних про державні закупівлі;

- оцінка як процес виявлення рівня прозорості державних закупівель та визначення збитків від корупційних дій за такими видами:

а) фінансовий збиток під час укладання угод за завищеними цінами та інших неринкових фінансових умов для держави та суспільства;

б) кількісні збитки при завищенні або заниженні обсягів продукції, що поставляється (робіт, послуг) або при нецільовому придбанні;

в) якісні збитки під час укладання угод із порушенням необхідних технічних характеристик, параметрів якості та надійності;

г) політичні збитки під час укладання угод з обмеженням конкуренції та відповідно втратою довіри до державних структур у суспільстві та бізнесі;

- прогнозування як процес визначення майбутнього впливу корупціогенних факторів та розробки напрямків розвитку антикорупційної політики у сфері регламентації та регулювання державних закупівель.

Традиційно державні закупівлі традиційно характеризуються за допомогою цілої низки загальних показників, серед яких, безумовно, є кількість та вартість контрактів. Першість цих двох індикаторів визначається їх простотою, наочністю та пізнавальною цінністю, тому що вони формують первинне уявлення про абсолютні розміри або масштаби закупівельної діяльності. Причому кількісна і вартісна компоненти обов'язково розглядаються у тісному взаємозв'язку, оскільки доповнюючи одне одного, вони дозволяють відбити реальний стан аналізованого громадського процесу, що з здійсненням закупівель для державних потреб.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних підходів до інформаційного забезпечення та побудови системи показників державних закупівель дає вагомі підстави стверджувати про те, що закупівлі є вкрай складним та багатоаспектним об'єктом дослідження, а тому характеризуються безліччю найрізноманітніших індикаторів. Їх вибір та включення до складу тих чи інших систем багато в чому визначається такими обставинами:

наявністю показників у відкритих інформаційних джерелах;

цілями та завданнями передбачуваного дослідження;

тимчасовою та просторовою сумісністю індикаторів;

суб'єктивізмом відбору конкретних показників.

У зв'язку з цим узагальнення різних підходів, що існують у зарубіжній та вітчизняній практиці, дозволяє стверджувати, що найбільш ключовими та часто використовуваними є такі розділи системи показників оцінки державних закупівель, які можна об'єднати таким чином:

- 1) показники умов організації та проведення держзакупівель;
- 2) показники відкритості та прозорості держзакупівель;
- 3) показники конкурентності держзакупівель;
- 4) показники обсягу держзакупівель;
- 5) показники структури держзакупівель;
- 6) показники ефективності держзакупівель;
- 7) показники динаміки найважливіших параметрів держзакупівель.

Доцільність такого угруповання пояснюється так.

Насамперед, результати функціонування будь-якої системи, зокрема і закупівель, істотно визначаються виконанням встановлених правил організації та принципів проведення (багато у тому числі обумовлюються спеціальних документах і закріплюються у правових актах).

На зазначені умови накладаються відкритість та прозорість, що відображають можливість вільної участі всіх бажаючих у конкурсах, торгах, аукціонах тощо. На зазначені орієнтири накладається конкурентність, як найважливіший фактор прогресивних змін у будь-якій сфері суспільної діяльності. Разом вони доповнюються кількісними (обсяг та структура) та змістовними (ефективність) параметрами, які завершуються оцінкою динамічних змін. У сукупності це дозволяє охопити всі ключові та принципово важливі межі закупівельної діяльності.

Для організації держзакупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України основними показниками є:

кількість закупівель з порушенням термінів публікації повідомлень та протоколів загальної кількості процедур;

кількість процедур із порушеннями у загальній кількості опублікованих процедур;

кількість виконання контрактів без застосування неустойки;

кількість розірваних контрактів в односторонньому порядку з ініціативи замовника стосовно кількості укладених контрактів.

Обсяг держзакупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України передбачає такі показники контролю:

обсяг закупівель у єдиного постачальника;

обсяг закупівель у суб'єктів малого підприємництва;

обсяг закупівель, які здійснюються з використанням електронних майданчиків;

абсолютний обсяг економії за результатами здійснення закупівель.

Щодо структури держзакупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України можна виділити такі показники контролю:

розподіл конкурсів залежно від відкритості та закритості;

розподіл конкурсів з обмеженості та етапності;

частка закритих аукціонів;

частка електронних аукціонів;

частка централізованих закупівель;

частка спільних закупівель;

частка закупівель у єдиного постачальника.

У цілому, сфера державних закупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України, відрізняючись різноманітністю змісту та динамізмом розвитку, спочатку орієнтована можливість використання безлічі індикаторів, постійним появою нових аспектів і рис, викликають великий науковий і практичний інтерес, особливо у тих кількісного виміру.

З цих причин постійне вдосконалення інформаційної бази та системи показників статистики державних закупівель об'єктивно породжує елементи несумісності даних, а відбір конкретних індикаторів часто визначається наявністю їх у відкритих джерелах та суб'єктивними уподобаннями окремих спеціалістів.

До проблем, пов'язаних з удосконаленням регламентації державних закупівель, слід віднести: необхідність постійних та коректних змін законодавства, відсутність єдиного та уніфікованого набору індикаторів, що застосовуються для моніторингу закупівель, активізація роботи з розширення залучення суб'єктів малого та середнього бізнесу до участі у закупівельних процедурах.

Статистика державних закупівель товарів, робіт та послуг для потреб військових частин Національної гвардії України, як перспективний напрямок соціально-економічної статистики, також перебуває у стадії становлення і досить далека від повної досконалості. З цієї причини відсутність довгих та порівнянних динамічних рядів ставить під сумнів будь-які висновки, оскільки без детальної статистичної інформації неможливо розібратися в причинах скасування торгів, особливо в контексті повторення подібного явища більш-менш тривалий час. Адже нереалізовані контракти не обов'язково пов'язані з корупційною складовою чи прорахунками організаторів торгів. У ряді випадків не перебуває належних виконавців, вони не можуть вирішити поставлені завдання на потрібному рівні якості або виникають інші об'єктивні обставини, що призводять до скасування торгів.

Висновки і пропозиції. Отже, проведене дослідження дозволило сформулювати комплексну методичку дослідження антикорупційної складової процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб

Національної гвардії України.

Науковою новизною отриманих результатів є розробка теоретико-методологічних засад дослідження антикорупційної складової процесу організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в формуванні відповідних рекомендацій командуванню військових частин стосовно організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

Напрямок подальшого дослідження може бути оцінка ефективності організації закупівель товарів, робіт та послуг для потреб Національної гвардії України.

Література.

1. Naumenko M. Organization of procurement of goods, works and services for units of the National guard of Ukraine. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. № 1 (118). С. 74-79.
2. Hrabovskyi Y., Brynza N, Vilkhivska O. Development of information visualization methods for use in multimedia applications. *EUREKA: Physics and Engineering*. 2020. № 1, P. 3 – 17.
3. Hrabovskyi Y., Yevsyeyev O. Development of methodological principles of support-preservation engineering work. *Технологічний аудит і резерви виробництва*. 2018. №2/2. С. 43-49
4. Naumenko M., Dikiy A., Butenko N., Valiavska N., Saiensus M., Nikitiuk V. Formation of System of Logistic Service of the Enterprise in the Conditions of Market Relations. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2020. Volume 8. Issue-5. P. 5494-5499.
5. Pushkar O., Hrabovskyi Y. Methodology for developing an intelligent user interface for educational publications in the e-learning system. *Development Management*. 2019. № 17(3). P. 23-34.
6. Naumenko M. Quality control of purchased goods, works and services for the National guard of Ukraine. *Економічний простір*. 2021. № 165. С. 82-86.
7. Hrabovskyi Y. Methods of Assessment and Diagnosis of the Quality of Knowledge in E-Learning. *Journal of Communication and Computer*. 2015. № 12. P. 286-296.
8. Naumenko M., Valiavska N., Saiensus M., Ptashchenko O., Nikitiuk V., Saliuk A. Optimization model of the enterprise Logistics system using information Technologies. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Volume 11. Issue 5. P. 54-64.
9. Грабовський С.М. Методика вибору обладнання флексографічного друку для виготовлення етикеточної продукції. *Системи обробки інформації*. 2017. № 2(148). С. 216 – 223.
10. Sokolovskyi S., Naumenko M. Competency-based approach as a methodological basis for improving officers training of the National Guard of Ukraine. *Asia Life Sciences*, 2020. № 22(2). P. 455 – 468

References.

1. Naumenko, M. (2021), “Organization of procurement of goods, works and services for units of the National guard of Ukraine”, *State and regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, vol. 1 (118). pp. 74-79.
2. Hrabovskyi, Y. Brynza, N. and Vilkhivska, O. (2020), “Development of information visualization methods for use in multimedia applications”, *EUREKA: Physics and Engineering*, vol. 1, pp. 3 – 17.
3. Hrabovskyi, Y. and Yevsyeyev, O. (2018), “Development of methodological principles of support-preservation engineering work”, *Technological audit and production reserves*, vol. 2/2, pp. 43-49.
4. Naumenko, M., Dikiy, A., Butenko, N., Valiavska, N., Saiensus, M., and Nikitiuk, V. (2020) “Formation of System of Logistic Service of the Enterprise in the Conditions of Market Relations”, *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)* ISSN: 2277-3878, Vol. 8, Issue-5, pp. 5494-5499.
5. Pushkar, O. and Hrabovskyi, Y. (2019), “Methodology for developing an intelligent user interface for educational publications in the e-learning system”, *Development Management*, vol. 17(3), pp. 23-34. doi:10.21511/dm.17(3).2019.03
6. Naumenko, M. (2021), “Quality control of purchased goods, works and services for the National guard of Ukraine”, *Economic space*, vol. 165, pp. 82-86.
7. Hrabovskyi, Y. (2015), “Methods of Assessment and Diagnosis of Knowledge Quality in E-Learning”, *Journal of Communication and Computer*, vol. 12, pp. 286-296.
8. Naumenko, M., Valiavska, N., Saiensus, M., Ptashchenko, O., Nikitiuk, V. and Saliuk, A. (2020) “Optimization model of the enterprise Logistics system using information Technologies”. *International Journal of Management (IJM)*, Vol. 11, Issue 5, pp. 54-64.
9. Hrabovskyi, Y. M. (2017), “Methods of selection of flexographic printing equipment for the manufacture of label products.”, *Information processing systems*, vol. 2(148), pp. 216–223.
10. Sokolovskyi, S. and Naumenko, M. (2020), “Competency-based approach as a methodological basis for improving officers training of the National Guard of Ukraine”, *Asia Life Sciences*, vol.22(2), pp. 455-468.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2022 р.